

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGIEGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értéküldemények az
ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ
(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz),
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
(Gamauf Vilmos, e. titkárhoz)
czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Mina János, Nagy Ferencz,
Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Magyarország legnagyobb fia, a jellemzilárd önzetlenség mintaképe, jelen alkotmányos korszakunk megteremtője

DEÁK FERENCZ

január hó 28-án éjjeli 11 órakor hosszas és kínos szenvedés után elhunyt!

Bár az aggódó haza hetek óta sejté e gyászos kimenetelt — mégis megrendülve állunk a ravatal előtt, lesújtva az újabb csapás által, mely sokat szenvedett hazánkat érte!

A drága halott, ki minden lehelletét hazájának szentelé, ki a közért mindent, magáért mit sem tett, Magyarország közgazdasági érdekeinek is fáradhatatlan előharczosa volt. Remek beszédei, melyeket a szegény földmivelő nép, az urbéri kérdések érdekében tartott, arany betűkkel vannak feljegyezve az 183²/₆-iki országgyűlés naplójába, — működése mint igazságügyminister, midőn atyailag intette, óvta, vezette a szokatlan szabadság által felzavart népet, örökké felejthetlen marad, — az országos magyar gazdasági egylet pedig igazgató választmányának egy buzgó tagját tisztelé és vezetté el az elhunytban!

Áldás lengjen a nagy halott porain és emléken, dicső szelleme legyen édes hazánk őrző- és védangyala, őrizve- védve önalkotta művét: Magyarország alkotmányos szabadságát!

A faiskolai fiatal csemeték fölneveléséről.

Ha faiskofát akarunk alakítani és a helyben válogathatunk; akkor kerülnék a mélyen fekvő helyeket, hová nagy esőzések alkalmával a lejtőkről lerohanó víz gyakran iszapot rakhat le. Kerülnék a meredek lejtőket is, honnan a művelt, fölporhanyított földet nagy záporok alkalmával lemoshatná a víz. Az iszap kellőnél mélyebbre temethetné, a zápor vize fölöttébb kitakarhatná csemetéink gyökereit. Egyik épen olyan káros volna csemetéink diszlésére, mint a másik s a küzdelem ez akadályok ellen haszontalanul szaporítaná csak a faiskola kezelése körüli költséget, fáradságot.

Szelid lejtők vagy lapályos, sík térségek legalkalmasabb helyei a faiskolának. A még ki nem élt, 2—3 lábnyi mély termőréteggel bíró föld, bármily vegyületből legyen összetéve, mind alkalmas faiskolának, csak vadvízes ne legyen az.

Bárhol alakítsunk is faiskolát, ennek minden oldalról alkalmas kerítéssel el kell látva lennie; különben csemetéinket a nyulak és kisebb nagyobb házi állatok pusztítása ellen csaknem lehetetlen volna megóvtalmaznunk.

A faiskolát a szükséglethez mért, kisebb nagyobb terjedelmű táblákra szokás felosztani. E táblák közül egyiket, mely a kúthoz vagy a faiskola mellett netalán elvonuló patakhoz legközelebb esik, magiskolának tartjuk fel; a többiek a faiskola számára lesznek föltartandók.

Legzészerűbben járunk el, ha a magiskolának szánt térségen kívül az egész faiskolát 9 vagy 10 egyenlő nagyságú részre vagy táblára osztjuk fel s beültetésre évenként csak egyet-egyét fogunk föl ezek közül. E 9 vagy 10 részt vagy táblát az alább közlendőkben könnyebbség okáért I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. számokkal jelölendém meg. Így aztán, mikép alább elmondandjuk, minden beültetett tábla, midőn 7-ik évébe lép, kiüríthető lesz s kiürítése után három év elteltével megint alkalmassá válik a beültetésre.

Az iskola táblákat ismét olyan ágyakra szokás felosztani, melyek mindenikében kétkét sor csemete férjen el. Egy-egy sorban 30—40 db csemete lesz elhelyezendő úgy, hogy a sorban minden két csemete közt legalább 1½ lábnyi (47 cm.) távolság legyen; az ágyban pedig a sorok 2—2½ lábnyi (63—78 m.) távolságra essenek egymástól. Minden két ágy közt egy-egy gyalog utacska hagyandó fel, honnan az ágyak földét kényelmesen megkapálhassa a munkás a nélkül, hogy az ágy földre kellene lépnie. Szükséges tehát, hogy a gyalogut végett legalább féllábnyival szélesebb maradjon azon két sor köze, mely sorok a gyalogut mellett a két ágy szélén vonulnak el, mint a milyen szélesre hagytuk az ágyban levő két sor között.

Ha az iskola földje a beültetést megelőző ősszel legalább 1 vagy 1½ lábnyira (31—46 cm.) meg volt forgatva (rigolozva); akkor abba tavasszal nagyon könnyen megy

az ültetés. A két végén előre megjelölt sor irányában ásóval csak olyan gödröcskéket csinálunk, a milyenek épen elegendők a beültetendő fiatal csemeték gyökereinek befogadására: de, ha egy vagy más okból a földforgatás elmaradt volna, akkor elkerülhetlen föltétel, hogy ősszel vagy tél folytán a leendő sor irányában sánczokat ássunk, melyek szélessége és mélysége legalább 1'-nyi (31 cm.) legyen. Ültetés előtt egy pár héttel aztán a kihányt föld sánczocskákba visszahuzatik és csak midőn már a visszahányt föld jól letlepedett, kezddhetünk hozzá a kiültetéshez. E sánczocskák készítése a földforgatást pótolandja ugyan, de csak laza földben: míg az összeálló, tömött földben elkerülhetlenül a földforgatás mellett kell maradnunk; ha csemetéink folytonos vigtenyésztését nem akarjuk eleve kockáztatni.

Míthogy a faiskolába leendő ültetésre csak szép, gyökerező, ¼"-nyi (6.5 mm.) vastag csemeték a legalkalmasabbak melyeket többnyire közel a földhez szokás beojtani; igen természetes, hogy ültetéskor az ily csemetéket egész hosszukban meghagyni teljesen fölösleges volna, annál is inkább, mert magasra hagyott csemeték a faiskola kellő megmunkálásában csak gátolnának bennünket. Eneclfogva, ha ültetés előtt nem is, de az ültetés bevégezte után azonnal fanyesó ollóval egyenlő magasságra, (a földtől egy vagy másfél arasznyira) meg kell őket kurtítanunk.

Hogy az egyes gyümölcsnemek magonczaival (magról kelt csemetéivel) külön-külön hány sort ültessünk be a faiskolában? attól függ, hogy egyik vagy másik nemből mennyire van szükségünk akár magunk számára, akár pedig — ha eladásra szánvák a beojtandott csemeték, — a közönség keresletének kielégítése céljából. Általában, — ha eladásra szánvák oltatványaink, — legtöbbit kell ültetnünk az almákból és körtékből; kevesebbet a többi gyümölcsnemekből.

Álföldi viszonyaink közt a kajszi és meggyfélékből, valamint a szilvákéből is, melyek itt igen jól diszlenek s aránylag bőven is teremnek, mindenkor annyit kellene a faiskolába befogadnunk, mint a mennyinek az almákból és körtékből helyet adtunk ott. E gyümölcsnemek közt, különösen a kajszi és meggyfélék valóságos édes gyermekei az álföldnek. Szaporítsuk és ültessük ezeket minél bővebben, hogy egykor a külföldet is mi láthassuk el ezek gyümölcseivel!

A cseresznye, őszi barack és diófa az időjárási végleteknek fölöttébb kitett álföldön nem hosszú életű s e mellett többnyire terméketlen is. Ezeknek a faiskolában csak mérsékelten szabjuk ki a helyet. Hegyes, dombos vidékeken azonban, hol e gyümölcsnemek jól diszlenek és termékenyek is, a szükséglethez mérve többet is ültethetünk belőlök.

Első évben a faiskolának szánt térséget nem szabad egészen beültetnünk beojtandó, vad csemetékkal vagy magoncokkal; elég, ha az egész térségnek ¼ részét ültetjük be; aztán a következő években folytatván a beülte-

tést évenként csak $\frac{1}{2}$ résznyi területet fogunk föl. Minden beültetett táblánk aztán beültetésének kezdetétől számított, hetedik évében kiürítés alá kerül, minthogy ekkorra már minden beültetett csemete annyira fel fog növekedni, hogy kiültetésre vagy eladásra alkalmassá válik. Ekkor aztán a kiürített táblát földforgatással, — rigolozással — a beszakadt gyökérvégektől megtisztítván kapás növények tenyésztésére kell legalább 3 évig tordítanunk s termő erejét trágyázással is előmozdítanunk. A kiürített táblába rögtön ismét fát ültetni épen nem volna tanácsos, hanem helyette a még üresen hagyott táblákból kell egyet felfognunk s beojtandó csemetéikkel beültetnünk.

Oly vastag termőrétegtől, televénydus földben, milyen pl. az én kertem talaja, azt tapasztaltam, hogy a kiürített alma és körte táblák minden pihentetés nélkül beültethetők meggy, szilva, s kajszi magoncokkal. Ily kiürített táblákba igen jól diszlett e három gyümölcsnem; míg a kísérletül beléültetett körte és almacsemeték két három évig is csak nyomorogtak s alig birtak annyira erőre kapni, hogy beojtathók legyenek.

Az átültetés sikerét biztosító föltételeket itt annyival is inkább hallgatással mellőzhetem, minthogy ezekről már a „Gyakorlati Mezőgazda“ 1874. évi folyamában a „Faültetésről“ című cikkemben kimerítően értekeztem s némi utmutatásokat erre nézve „Az alanyzaporításról“ írt cikkemben is („Gy. mezőgazda“ 1875. 1—3 számában) közöltem volt.

Lássuk már most, hogy évenként mik a teendőink a „faiskolában“.

I. tábla, 1-ső év.

Az első évben kiültetett s megcsónkázott csemeték kedvező időjárás mellett számos oldalágakat fejlesztenek s főkép a körték és szilvák, nyár derekáig sűrű, tövises bokrokká fejlődnek. Ez oldalhajtásokat május végén és június elején, a földszintől kezdve fölfelé, mintegy jó arasznyi magasságig simán le kell nyesegetnünk a csemeték törzséről, a mi által a júniusi és augusztusi ojtásnak alkalmas, sima helyet készítettünk a csemeték törzsén, hol a nyese-sebek egy-két hó alatt a nélkül, hogy azokat ojtóviasszal be kellett volna kennünk, be szoktak forradni. — Gyengébb növésű csemetéinket, melyek beojtásához az ültetés évében még kevés reményt táplálhatunk, nem volna tanácsos az ültetés évében fölnyesegetnünk azaz oldalhajtásaiktól megtisztogatnunk. Minél több ily oldalhajtás marad meg rajtok ezen első évökben, annál lombosabbak, levelesebbek leendenek s év folytán annál inkább megerősödhetnek annyira, hogy a következő tavaszon már mind alkalmasakká legyenek a beojtásra.

Aztán egész nyár folytán csak arra ügyeljünk, hogy faiskolánk földje folyvást porhanyó legyen. A sorok között semmiféle gyomot vagy kertit növényt meg ne sziveljünk. Ha valahol, úgy bizonyára itt, csaknem a kétszerkettőnégy bizonyosságával meg fogja az banni, a ki egy rókáról

két bőrt akar nyuzni. Ha azt akarjuk, hogy csemetéink szép növésnek örvendjenek; nem szabad megengednünk, hogy a harmat, lég és napsugár áldásaiban idegen növények is osztakozzanak csemetéinkkel; sőt ezektől eme jótékonytságot ugyszólván mind a maguk részére rabolhas-sák el.

A gondosan ápolt csemeték, már az ültetés évében alkalmasakká válnak arra, hogy őket július és augusztus hóban alvóra beszemezzük Csak egynémely, a beszemezésre még alkalmatlan csemeténket kell az ültetés évében növekedni hagynunk, s hogy alvó szemre beojtott társaiktól el ne maradjanak, a rá következő tavaszon az ojtás egy-vagy más módja szerint ojthatjuk csak be őket és pedig ugyanazon fajjal, a mellyel társaikat beszemeztük volt.

A fajok nyilvántartását nagyon megkönnyítendi az, ha a faiskolában minden egyes sort egyetlenegy fajjal ojtottunk be. A ki egy fajra csak egy félsort akarna fölhasználni, el ne mulassza a sorok közepére jó erős karót az ott levő két csemete közé leverni s ez által a sor egyik felét a másiktól biztos határral elválasztani. Nagy bajt szeréz az magának, a ki a csemetesor minden egyes fáját másmás fajjal ojtja be. Télen, nyáron folyvást ügyelnie kell, hogy minden egyes fáján ott fityeg-e a jegyfácska azon faj nevével ellátva, mellyel beojtott; különben a legnagyobb vigyázat mellett is, könnyen összetévesztendi egymással fácskáit.

A fajok biztonságára nézve egy árva kurjantást sem ér az oly faiskola, a hol nem tartanak jegyzőkönyvet, melyben a faiskola minden sora s a sorokban minden egyes fa helyrajzilag bejegyezve nincs és a hol az ojtásról lelkiismeretesen vezetett naplókönyvvel nem bírnak. E részben a jegyfácskák (etiquettes), melyek a csemetékre aggatvák, legcsekélyebb biztosságot sem nyújtanak. A jegyfácskák a csemetékről, — főkép télfolytán, — midőn ritkábban mehetünk a kertbe, lehullhatnak, a lehullottakat a szél össze vissza kevergeti, és ha napszámokkal is kell dolgoztatnunk, ezer szemünk legyen, hogy jegyfácskáinkat szándékosan le ne tépjék ezek is, és azokat el ne cserélgessék.

Nyár folytán tehát, sőt egész tenyészeti év folytán is a faiskola beültetésének kezdő évében, ugyszólván csak az a teendőnk, hogy csemetéinket oldalágaik lemetelésével a beojtásra elkészítsük és július—augusztus hóban alvóra beszemezzük.

I. tábla, 2-ik év.

A faiskola beültetésének második évében ismét egy új táblát vagy területrészt fogunk föl beültetésre Nevez-zük ezt II. táblának. Ez új táblában épen azok lesznek teendőink, mint a mik az első, kezdő évben voltak: hanem a már egy éves s alvóra már tavál nyáron beszemezt csemetéinket magában foglaló, I. táblánkban más teendők veszik igénybe kezeinket. Itt, már kora tavasszal, midőn még a fáknak nem indult meg a nedvkeringés s afa rü-

gyei még nem kezdettek el duzzadni, fehérnedni; szemügyre vesszük a csemetéket s közülök mindazokat, a melyeken a tavali nyáron kergők alá illesztett nemes szem életben van, meg kell kurtítanunk, a beojtott, nemes szem fölött csak mintegy 3—4 hüvelyknyi csapot hagyva meg a csemete törzséből. Azon csemetéket azonban, melyeken a nemes szem bármi oknál kiveszett vagy, a melyeket gyengeségüknél fogva még beojttatlan hagyunk, egyelőre nem bántjuk, hogy a tavaszi ojtásra kedvező idő beálltával azonnal szemünkbe tűnjenek, és tudhassuk, hogy melyeket kell utólagosan vagy pedig újonnan beojtanunk a tavaszi ojtás módok szerint. (Lásd az „Ojtás módokról“ irt cikket. „Gy. mezőgazda“ 1875.)

A csemetéken a rájuk ojtott nemes szem fölött meghagyott csapok arra szolgálnak, hogy a kihajtandott nemes szem sarját, mihelyt ez egy araszos hosszúságra felnőtt, kukoricza fosztalékból készített s beáztatás által meglágyított kötélekkel oda köthessük; mert gyenge korukban az ily sarjakat gyakran egy kis szél legyintése is könnyen leverhetné a csemetéről.

A tavasszal párosítva vagy lapozva beojtott csemeték mellé pedig, minthogy ezeken az ojtás fölött semmi csap sem maradt, szükséges lesz ujnyi vastag vesszőket vagy karócskákat leszurnunk s kihajtandott nemes sarjakat a csap hiányában ezekhez kötöznünk.

Ugy az ojtóhely fölött, mint az ojtóhely alatt a vad-csemetékéből számtalan vad hajtás szokott előtörni mindjárt tavasszal a fák kilevelezése után. E vad sarjakat a törzsről, mielőtt 1—2"-nyi (2½—5 cm.) hosszúra nőttek volna, éles késsel tövön lemetéljük s legfőleg a meghagyott csapokon a fölösleges nedvek elvezetésére egyet-kettőt hagyunk meg az ojtóhely fölött, de növekedésükben hegyök becsipése által ezeket is megakadályozzuk.

Jó gyökeres, erős alanyoknál gyakran megtörténik, hogy a rájuk ojtott nemes szempaizon az alvószemek is kihajtanak; a párosítva vagy lapozva ojtott csemetéknel pedig rendszeren annyi szem hajt ki, a hányat meghagyunk a beojtott nemes vessződarabon (tehát kettő, három. Többet semmi esetre sem lett volna czélszerű meghagyni azon). E fölösleges hajtásokat kár nélkül szintén nem hagyhatjuk mind meg. Kilevelezés után tehát, mikor a törzs vad hajtásai letisztogatását vettük munkába, a fölösleges nemes sarjakat is megritkítjuk vagy legalább hegyeiket lecsipkedve növekedésükben megakadályozzuk s közülök csak egyetlenegy, a legbujábbat, legalkalmasabb helyen nőtten hagyjuk meg sértetlenül és kötjük a meghagyott csaphoz vagy az alany mellé szűrt vékony karócskához. Nem szabad tehát egy-egy csemetén két-három egyenlő erőben növő hajtást is meghagynunk, hanem arra kell törekednünk, hogy a meghagyott egyetlen

hajtás az alany minden erejét magába ragadja s így év végéig a csemete törzsének folytatásaként egymagára szép sugáralakban emelkedjék fel.

Vannak, különösen az alma és körte fajok közt némelyek, a melyek ojtás után alig hogy kihajtottak, már nem képesek gyenge sarjaikat egyenes irányban fölfelé eresztetni. Az ily fajok mellé, ha törzset akarunk nevelni a nemes vesszőből, elkerülhetlenül szükséges karót vernünk s a lelógásra hajlandó nemes sarjat a tenyészeti év folytán a növekedés haladását követve, több ízben is a karóhoz kötöznünk. Az ily görbenövésű fajokat különben sokkal czélszerűbb volna olyan magasságban ojtani, hogy maga az alany a fa törzsét vagy derekát, a ráojtott faj pedig annak csak koronáját képezze. Szép egyenes törzset még karó segítségével is aligalig leszünk képesek ezekről nevelni.

Junius végén és július elején a nemes sarjak rendszeren már annyira megfásulnak és megszilárdulnak, hogy a szelekkel már önerejükben is képesek lesznek dacolni. Ekkor van aztán ideje, hogy oltványainkat kötőlékeiktől megszabadítsuk és a tavasszal, az ojtóhely fölött meghagyott csapokat a csemetéről, s a karókat a csemeték mellől eltávolítsuk. A csapokat, ha vastagok, kis, kerti fűrészszel, különben pedig jó erős és éles kerti kaczorral vagy fanyeső ollóval vágjuk le. A fűrész vagy fanyeső olló nyomát azonban mindig szükséges éles késsel lesimítani, hogy az ejtendett seb rézsontos, sima lapot mutasson. E sebeket hidegen folyó ojtóviasszal eltakarni el ne mulasszuk; különben beszáradnak, berepedeznek s később, ha beforrtak is, rothadásnak fognak indulni s a fa életét később veszélyeztetni vagy legalább megrövidíteni fognak. — Ilyenkor lesz ideje annak is, hogy több hajtást hozott tavaszi oltásainkról a fölösleges hajtásokat tövön lemetéljük vagy legalább rövidke csapokra nyessük.

Az I. táblában tehát a beültetés második évében nincs más teendőnk, mint az imént elmondottak. Egész tenyészeti év folytán azonban ügyelnünk kell, hogy faiskolánkat a gyom föl ne verje s a tábla földje mód nélkül meg ne keményedjék s repedéseket ne kaphasson. Ezt pedig úgy érjük el, ha minden eső után, mihelyt szikkadni kezd a föld, gyomnyesővel vagy kapával 2—3"-nyi (5—8 cm.) mélyen mindig fölporanyitjuk azt.

Nagyon kívánatos, hogy a faiskola-kezelő tavasztól kezdve őszig minden reggel szemlét tartson ojtványai soraiban s azokat a rájuk települt különféle kártékony rovaroktól, férgektől, hernyóktól megtisztítsa. E szemle gyorsan megeshetik s gyakoriságánál fogva a faiskola-kezelőt képessé teendi csemetái ellenségeinek fölismerésére és azoknak mind-mind gyorsabb fölfedezésére és elpusztítására is.

Bereczki Máté.

(Folyt. köv.)

Utmutatás a Mezőség kopárainak befásítására.

Irta: **Fekete Lajos.**

(Folytatás.)

A kocsános tölgy a vele közel rokon csoportos tölgytől (lásd alább) mind geographiai elterjedésére, mind tengeferfeletti felemelkedésére nézve nagyon különbözik; mert míg ez utóbbi Német- és Magyarhon határait nem sokkal haladja túl, addig a mocsár tölgynek tenyészete nyugot-keleti irányban az atlanti tengertől a csendes tengerig, északra Svédhonban a 60-ik fokig, európai Oroszthonban az 56-ik fokig, délre pedig Helvetia déli határán túl terjed; ellenben korántsem képes a hegységekben oly magasra felemelkedni, mint a csoportos tölgy, mely mögött e tekintetben mindenütt 500—600 lábbal, (160—190 met.) sőt többel is hátra marad. Ámbár leginkább a lapályokon és előhegyekben tenyészik, de Erdélyben felmegy 3000 lábnál (950 met.) magasabbra is.*) Legalkalmasb tenyészhelyet adnak számára a hullámos előhegyek s különösen a folyamok iszapolási környékei. Kedveli az összetartó, kötött talajt, s még olyanon is jól tenyészik, melyen szívósságánál fogva más fának csak csenevésznek; mindazáltal laza földdel is megelegszik s agyagos homok talajon is erőteljesen nő. Hogy jól tenyészhessék mérsékelt nedvességű s általában mély talajt igényel.

A tölgy lombozata gyér; igen szereti a világosságot s azért más fák árnyékát nem tűri (fényigényes). A tiszta tölgyes erdők idősebb korokban kigyérülnek s alattuk a talaj vagy gyomokkal megtelik, melyek annak felső rétegében az ásványi tápanyagokat a fáktól elvonják, vagy pedig különösen napos oldalakon, azt a napfénytől, szélétől stb. elegendően nem védvén, alattuk elsoványodik. Ezért a tölgyet talajjavító fánemekkel szokás elegyíteni.

Fája tüzerőre nézve a bükkénél hátrább áll ugyan, de még mindig igen értékes, Fajsulya nyersen 1,03, szikakattan 0,93, légszáradtan 0,82 és aszalva 0.74. Főképen épület-, szerszám- és haszonfának használtatik fel, mire minden körülmények közti tartóssága képesíti. Legkitünőbb vízépítési fa. Malmok, gátak, zsilipek, hidlábak, hajók építésére, bányafának s minden oly épület- és géprészeknek készítésére kitünő, melyeknek feladatuk nagy ellenállási erőt kifejteni, nagy súlyt tartani, vagy a melyek nedvesség és kiszáradás váltakozásának vannak kitéve; kiváltképen alkalmas ép úgy mint a csoportos tölgy is, hordódongák készítésére. A fiatal tölgyek és sarjak abroncs készítésre, sövény- és gátfonásra keresett cikket képeznek. Magja a többi tölgyekével együtt, sertés hizlalásra kitünő; miért is a m a k k o l t a t á s jelentékeny mellékjövédelmet szolgáltat vén tölgyesekben. Héja cserzésre használtatik és ez némely tölgy sarjerdőknek jelentékeny mellékjövédelmi forrásául szolgál;

*) Lásd közlemények a magyarországi főfánemek tenyészeti hatáiról. F. L.-tól. Erdészeti lapok, 1875-ik évfolyam III. füzet 126. l.

e célra legalkalmasbak a 15—24 éves fák, melyeknek héjuk sima.

Az öreg kocsános tölgy-erdők, különösen a magyarországiak és szlavonaiak, jelentékeny jövédelmet szolgáltatnak a jóféle gubacs által, mely más honi tölgyfajon nem terem. Ez taréjos kinövés a makk kupacsán és kocsányán, mely sok cseranyagot tartalmaz, a *Cynips Quercus calycis* nevű rovar hozza létre az által, hogy e növényrészeket peterakó furójával megszurja s abba petéjét bebocsátja, melyből nyúlaku álczája kikelvén, a keletkező gubacs belsejében él és abból táplálkozik. Megkülönböztető a gubacstól az ugynevezett tölgy-gubó, melyet a *Cynips Quercus folii* idéz elő a leveleken.

b.) C s o p o r t o s t ö l g y (*Qu. sessiliflora* [Smith]; *Qu. robur* [Mill]. Kocsántalan tölgy, csupkátlan tölgy; Traubeneiche, Wintereiche.)

Mintegy két héttel későbbre zöldül ki és virit, mint az előbbi. A kocsán nélküli*) termés virágok csoportosan ülnek az új hajtások legfelsőbb leveleinek hónaljában; a három karéju bibe közvetlen a maghonon ül. A megért makkok kocsána oly rövid, hogy azok töben egymáshoz és a hajtáshoz vannak szorulva. (Innen csoportos tölgy.) A levélnyel többnyire $\frac{1}{2}$ hüvelyknél (1,3 centimet.) hosszabb; a levelek szabályosabbak s a karéjok közti öblök nem oly mélyek, mint a kocsános tölgnél; a nyél felé ékalakuak, gyakran nyélre futók, vagy vállban hullámosak. Rügyei az előbbi tölgyfajéhoz hasonlóak, de világosabb színűek, hosszabb hegyűek, és különösen hegyük felé szőrösebbek. Egyébiránt ott, hol mindkét faj elő jő, a korcsosulás által létrejött alakoknál az átmenet minden fokát feltalálhatni. — Elterjedéséről az előbbi fajjal együtt volt szó; egyéb viszonyaira pl. fényigényességére, gyökerzetére, kifejlésére nézt avval megegyezik.

Fája valamivel még termékenyebb és nehezebb, mint a kocsános tölgyé s használhatóságra nézve annál hátrább nem áll. Héja becses cserkérget szolgáltat.

c) M a g y a l t ö l g y (*Qu. pubescens* [Wild] szőrösödő tölgy. Die behaarte Eiche.)

A csoportoshoz igen közel áll és attól főképp levelei alsó felének s kivált a fiatal hajtásoknak szőrössége által különbözik. Az egész növény általában kisebb, gyöngédebb alkotásu az előbbinél. Tulajdonképen hazája az adriai és középtenger európai partjai, de déli Német- és Magyarhonban is előfordul. Verőfényes, meszes hegyoldalakat keres fel, nagyon sziklás helyeken is jól tenyészik, de igen lassan nő. Fája ép oly használható, mint előbbieké.

d) C s e r t ö l g y. (*Qu. Cerris* L. *Qu. austriaca* [Willd] Zerreiche) Virágzata olyan, mint a csoportos tölgyé, de a bibe alakja inkább hasonlít a kocsános tölgyéhez. Legkitünőbb ismertető jele az, hogy kupacsa pikkelyei hosszú hátrafelé kondorodó szálakká hegyesedvén, a megért makk alsó felén kóczos félgömböt alkotnak. Rügyeit durva,

*) Helyesebben nagyon rövid kocsán.

kondor serték környezik. Levelének alakja nagyon változó; hosszad barnemű karélyai hegyesek, fiatal korában mindkét felén szőrös, de a kinőtt levélnek csak alsó felén a bordák körül vannak szőrök, a felső fele sima, fényes, setétzöld. Makkja csak a második év octóberében érik és hönitölgyeink gyümölcsei közt legnagyobb. A vén törzsnek kérge durvább és általában véve mélyebb repedésekkel bír, mint az előbbieknél.

Tenyészik Spanyol-, Frank-, Magyar- és Olaszhonban, Karintiában, Krajnában és déli Ausztriában. Főként lapályokon és az előhegyeken nő; nálunk jól kiállja az égaljt. Tenyészetének felső határa a Bihar hegységben 1200—2280' (380—720 met.) a Pilis-Vértes hegységben 2400, (760 met.) a Bakonyban 1500 b. láb (470 met.)

Tüzerőre nézve a bükköt tulhaladja; ellenben, mint épületfa a már leirt tölgyfajokkal sem horderőre, sem tartósságra nézve nem versenyezhet. Minthogy héja korán felrepedezik cserzésre nem használják.

4.) Bükk (*Fagus sylvatica* L. Közönséges bükk, bikkfa, Die Buche, Rothbuche.) Az élet legerőteljesebb korában is még sima és hengeres törzsű bükk magasan hordja kerekded, dús lombozatu koronáját, és lombos erdei fáink közt legkellemesb külsővel bír. A tölgygyel együtt a kupacsosok rendéhez tartozik s mint annak, virágai egylakiak. A már megfásult galyak simák, gesztenye vagy setét olajbogyó színűek. A világos-geszténye színű s kissé oldalvást hajló rügyek nyulánk orsó alakúak, a pikkelyek szélei fehéres selyemszőrűek. A csucson és ahhoz legközelebb álló rügyek a virágzásra elkészült tavalyi hajtáson sokkal dagadtabbak, és ekkor nem csak leveles hajtás, hanem ezen termés és porodás virágzatok is fognak kifejlődni, míg alsóbb rügyei kevésbé megvastagodottak és a belőlök kifejlődő leveles hajtások csak porodás virágzatokat fognak hordani; végre a legalsóbbak, vagy a nem virágzó galyakon mindnyájan, igen karcsuk és vékonyak s ekkor virág nélküli leveles hajtások durványát rejtik magukba. A levelek változatok, tojásdad lándzsások, kissé elhegyesedők, alig észrevehetően fogasok, fiatal korukban széleik finom selyemszőrökkel rojtosan szegélyezve.

A virágok a levelekkel együtt jelennek meg, még pedig mind a porodás, mint a termés virágok ugyanazon egyes rügyből erednek, csak hogy míg a termés virágzatok kocsánai az új hajtás levélhónaljaiban állnak, addig a porodás barkák hosszú nyelei a hajtás tövén, a rügypikkelyek hónaljaiból függnék lefelé. A virágos hajtások közül a legalsóbbakon azonban csak himbarkák vannak. A gömbös himbarkák hosszú kocsánon függnék. Az egyes porodás virág 5—6 hasábu lepelből áll, 8—12 hosszú szálcásju porodával. A keskeny murvák hullékonyak s néha egészen hiányzanak. A termés virágzat majdnem gömbalaku, és a fiatal hajtásnak első vagy második levele hónaljából kiemelkedő rövidebb, vastagabb és teteje felé kiszélesedő kocsánon áll, számos gyűrűben álló s egymással tövénél összenőtt murvából alkotott csészétől körülöve, mely később kupacscsá fejlődik.

Ezen csészében két termés virágocská ul. Az egyes termés virág áll egy három élű, három rekeszű maghonból, mely tetején három bibeszárt és az ezek tövét környező, 5—6, hosszú szőrökkel rakott nyelvalaku levélkéből álló leplet hordja. A maghon minden rekeszében két magrügy van, tehát összesen 6; de ezek közül csak egy fejlődik ki maggá. Érés alatt a maghon háromélű, kívül gesztenyebarna, sima, száraz barnemű, belől bolyhos magrejtővé alakul át, míg a két magrejtőt környező murvakoszoru fás, tüskés négy kopácsu*) barna színű kupacscsá változik, mely felpattanás előtt a magvakat egészen beborítja. A gyümölcs octóberben érik meg s a kupacsok nem sokára felpattanván, a háromélű bükkmakkokat kihullatják. A sziklevelek a magban többszörösen össze vannak rételve: nagyon vastagok, lisztesek és olajosak. A bükkmakk minden erdei magvak közt legkönnyebben elveszti csirkéességét, úgy hogy ősztől tavaszig épen megtartani csak igen nagy vigyázat mellett sikerül. (Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* Az erdélyi gazdasági egyesület igazgató választmánya f. évi február hó 7-én délelőtt 11 órakor tartja rendes havi ülését, melyre a t. tagok ezennel tiszteletteljesen meghivatnak. Ezen ülés kivételesen a titkáriszálláson (sétatérutca 3. sz.) fog tartatni.

* Kérelem. Lapunk t. olvasóitól egy mult számunkbn elkövetett mulasztásért bocsánatot kell kérnünk, hogy t. i. a kolozsvári újabb piaci árak nem közöltettek, hanem a január 20-ki árak maradtak a szövegben. A szerkesztő ágyban feküdén, nem volt képes személyes ellenőrzését gyakorolni, a megbízottak pedig ez egyszer megbizhatatlanoknak mutatták magukat. Különbén erélyesen intézkedtünk, hogy még betegségünk esetén is, ily boszantó kicsinyes hanyagság többé elő ne fordulhasson.

* Gyümölcsészeti szakirodalmunk közelebről örvendetesen fog gyarapodni, mert mint biztos forrásból értesülünk, n. t. munkatársunk Bereczki Máté, (kinek avatott tollából ma egy hosszabb dolgozat közlését kezdtük meg) ekkoráig szétszórva megjelent gyümölcsfa-tenyésztési és gyümölcsészeti dolgozatait kellő rendbe sorozva, még ez év folytán egy önálló kötetben is kiadni szándékozik, melyet már előlegesen is melegen ajánlunk az érdeklődő t. közönség szives figyelmébe.

* Helyreigazítás. Közelebbi számunkban közlött egyik hírünkre vonatkozólag illetékes helyről azon helyreigazítást vettük, hogy t. gazdátársunk Paget János ur nem is mint pomolog, hanem mint elismert jeles szőlész lett a szőlőfajok kiválasztása érdekében felkérve. Midőn e helyreigazításnak készséggel adánk tért, egyszersmind felkérjük a vonatkozott sorok t. íróját, hogy becses nézeteit a legjelesebb gyümölcsfajok mikénti kipuhatólásáról mielőbb közzé tenni sziveskedjék.

* A kolozsvári községi faiskola ügye a városi képviselő testületben közelebb (már!) került tárgya-

*) Négy kopács annyit tesz, mint négyfelő nyiló vagy négyezikkü.

lásra. Előadó tanácsos Olasz Károly ur azt javasolta, hogy a város által az erdélyi gazdasági egyletnek különben is fisko-la céljából ajándékozott terület, hol ma luczerna terem fordítassék ide, mit a város atyái egyhangulag el is fogadtak. Ez ügyre, a végzés vétele után még visszatértünk, mert nagy kíváncsisággal várjuk az indokokat; nem hisszük különben, hogy az egylet beadványa felolvasatott volna ha mégis — annál rosszabb!

* Suum cuique! Ismét keservesen szerzett sajátunk érdekében kell felszólalnunk! A „Borászati lapok“ 2. száma azzal tisztel meg, hogy Nagy Ferencz munkatársunk jeles cikkét „Idei szőlőgazdaságunk“ a szerző nevével, de a forrás megnevezése nélkül közli. Az ilyen „tévedések“ előfordulását teljességgel nem értjük; mi rövidke híreknél is felismerhetőség utalunk a forrásra, mert tapasztalásból tudjuk, hogy a mi irodalmi viszonyaink mellett még ezeknek megszerzése is utánjárás és fáradságba kerül.

* Kitüntetések. Kozma Ferencz miniszteri tanácsos és az állami ménesek vezetője a württembergi koronarend nagy keresztjével tüntettetett ki. — Soós Mihály, praemontrei kanonok és a keszthelyi gazdasági tanintézet tanárának királyi felsége a Ferencz József rend lovag keresztjét adományozta.

* Zab kereskedés. A földmívelési miniszterium értesített, miszerint a budapesti áru- és értéktőzsde bizottsága újonnan megállapított tőzsdei szokásainak (Usances) 57. §. szerint elhatározta, hogy oly zab, mely kellőleg nincs megrostálva és több mint 8% keveréket (üszköt rozsot, búkkönyt, habot konkolyt és másféle idezen tárgyakot) tartalmaz, az 1876. évi aratástól fogva a tőzsdei szokásokra (Usances) történt hivatkozással létre jött ügyleteknél már többé nem lesz szállítható, azaz hogy többé ily zab el nem fogadatik. Ezen határozat azon saj-

nos tapasztalati tényben leli igazolását — hogy a zabnak külföldön volt kedvező árának daczára a hazai zabnak csakis azért, mivel nem volt kellőleg rostálva és külömbféle keverékkel volt vegyítve kelendősége nem volt és a keresletnek és a kereskedésnek tárgyát nem képezte. (F. É.)

Pályázati hirdetmény. A kolosmonostori m. kir. gazdasági tanintézetnél a gazdasági intézői állomás megürülven, annak betöltésére ezennel pályázat hirdettetik. Ezen állomásnak teendői: az igazgatónak felügyelete mellett az intézeti gazdaságnak kezelése s ebből folyólag a számadások vezetése, továbbá a gazdaságban az első éves vagy gyakorlati tanfolyam növendékeinek alkalmazása s foglalkoztatva oktatása; végre esetleg az intézet házi pénztáranak kezelése s efeletti felelős számadás. Az állomás f. évi martius 15-éig elfoglalandó. Ez állomásra pályázni szándékozók szabályszerűleg felszerelt folyamodványaikban kimutatni tartoznak általános s gazdasági elméleti s gyakorlati szakképzettségüket, gazdasági s számviteli jártasságukat s nyilatkozzanak az iránt is, vajjon az állomást a kitűzött határidő előtt is elfoglalhatják-e vagy nem. Ezen ideiglenes segédtanári állomásnak minősített állomás javadalmazása: 800 frt évi fizetés, természetbeni lakás és kert s esetleg a házi pénztár kezeléseért 100 frt tisztelteldij. A szolgálati első év próbaévnék fog tekintetni, melynek sikeres betöltése után fog csak a végleges alkalmazás b-következhetni. A folyamodványok f. év február hó 20-áig a tanintézeti igazgatósághoz nyújtandók be, honnét azok a nagyméltóságú földmívelés- ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz fognak felterjesztetni.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

H I R D E T E S E K.

683 szám

1875.

(1) Jöszágeladási hirdetmény. (3—12)

Az erdélyi gazdasági egyletnek 1875. december 11-én tartott rendkívüli közgyűlése a nevezett egyletnek tulajdonát képező nagy-buni birtokot eladás által értékesíteni határozta.

Ezen birtok fekszik Küküllőmegyében, Segesvártól egy kis órányira, Héjjasfalvától egy negyed órányira — mindkettő állomása a magyar keleti vasutnak — területe 1329 hold és 1465 ölet tesz, ebből szántó 352 hold 463 ö, rét és kert 147 hold 1097 ö, szőlő 9 hold 605 ö, legelő 38 hold 1225 ö, erdő 768 hold 1210 ö, — melyből mintegy 126 hold a volt jobbágyoknak kiutalandó lesz — végre 13 hold és 65 ö házhelyekre és terméketlenekre esik. A birtokhoz tartozik egy örlök által jól látogatott öt kövü malom a segesvári határszélen és a kocsmajog Nagy-Bunban, mely két regale évenként 1400 frt tiszta jövedelmet hoz.

A birtok törvényeséki becsára 118,700 forint o. é.

Venni szándékozókknak bővebb felvilágosítással az erdélyi gazdasági egylet titkári hivatala szolgál.

Kolozsvártt, 1875. december 20-án.

Az erdélyi gazdasági egylet nevében:

Gróf MIKÓ IMRE, s. k.
egyleti elnök.

GAMAUF VILMOS, s. k.
egyleti titkár.

Excentrice takarmányvágó-
gépek és répavágók, Mayer és
Bracke-féle gabonatisztító rosták,
nem különben valódi Mayer-féle
Trieurs konkoly választó gépek
szelelővel és anélkül kaphatók

TAUFER FERENCZ NÉL

Kolozsvártt.

(5—52)

(3)

VICTORIA biztosító társaság Kolozsvártt

(alapított 1865-ben).

A vagyonmérleg- és forgalmi kimutatás kivonata: (1874. decz. 31.)

Összes bevételek kezdettől	
(1865)—1873. év végéig	16.229,161 f. 17 kr. o. é.
Bevétel 1874-ik évben	3.376.862 f. 82 kr. o. é.
összesen	19.606,023 f. 99 kr. o. é.

Kifizetett károk kezdettől	
(1865)—1873. év végéig	5.355.856 f. 42 kr. o. é.
Kifizetett károk 1874. évben	1.324,799 f. 85 kr. o. é.
összesen	6.680,656 f. 27 kr. o. é.

Kiosztott nyeresemény kezdettől	
1874-ik év végéig	439.738 ft. 69 kr. o. é.

Biztosítéki alap:	
Alaptőke (ebből 1 millió forint teljesen befizetve)	2.000,000 ft. — kr. o. é.
Tartalék alapok az összes biztosítási ágakban	1.369,989 ft. 32 kr. o. é.
Évi tiszta díj bevétel	1.500.000 ft. — kr. o. é.
összesen	4.869,989 ft. 32 kr. o. é.

Biztosításokat fogad el:

- tűz károk ellen (ha villám által okozottak is) épületekre, gyárokra, készletekre, ingókra stb.
- jégkárok ellen teljes kártérítéssel
- az ember életére minden módozatokban; — és közvetli
- a túlélési csoport biztosításokat.

Központi iroda: Kolozsvártt, főter 26. szám.

Vezérügynökségek: Bécs, Budapest, Grác, Prága.

Fő-ügynökségek: Arad, Brassó, Debreczen, Eszék, Győr, Kassa, Maros-Vásárhely, Nagy-Becskerek, Nagy-Enyed, Nagy-Szeben, Pozsony, Szeged, Temesvár és Triest.

(2) (2—26)

Vidéki ügynökségek: a birodalom minden jelentékenyebb helységében.

A „VICTORIA“ biztosító társaság 10 éves működése alatt, kötelezettségének mindig hiven és pontosan megfelelően, bizalommal hívja fel a közönséget, biztosításait jövőre is első sorban ezen tisztán hazai és minden idegen elemtől ment intézet által eszközöltetni.

VICTORIA biztosító társaság igazgatósága.

Piaci árak.

A héti vásár		Egy hectolter (=162 bécsi mérő)						100 Kilogramm (=178-55 bécsi font)		1 köbméter (=0-14 bécsi köböl)		1 kilogramm (=1-78 bécsi font)
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus	
ára krajczárokbán												
Besztercze	jan. 25.	600	400	300	—	160	200	—	—	—	32	
Brassó	jan. 28.	520	433	340	390	255	305	—	—	—	32	
Csik-Szereda	jan. 26.	625	—	425	325	275	375	—	—	—	24	
Décs	feb. 1.	650	550	250	—	150	200	600	140	450	32	
Déva	jan. 29.	510	380	340	—	260	210	240	150	136	32	
Erzsébetváros	jan. 29.	480	350	340	—	280	220	260	145	300	32	
Felvincz												
Fogaras	jan. 28.	493	360	290	—	215	210	280	120	600	30	
K-Fehérvár												
Kolozsvár	feb. 3.	595	400	350	—	190	225	250	125	360	38	
M-Vásárhely	jan. 27.	475	322	308	300	192	200	290	50	1400	32	
Naszód	jan. 27.	665	500	265	—	160	265	—	—	—	24	
Nagy-Enyed	jan. 27.	500	400	300	—	268	200	360	80	444	32	
N.-Szeben	jan. 28.	560	430	350	350	240	240	200	—	350	30	
S-Sz-György	jan. 31.	580	480	320	320	230	320	480	75	250	30	
Szamosujvár	jan. 31.	700	450	375	—	265	200	300	75	500	26	
Sz.-Régen	jan. 27.	440	260	260	—	160	245	230	197	400	28	
Sz-Udvarhely	jan. 25.	562	460	400	—	250	370	—	—	—	—	
Torda	jan. 22.	600	330	300	240	240	200	300	—	—	32	
V.-Hunyad	jan. 29.	500	390	340	—	230	233	160	80	700	32	

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjszabályzata.

	széri hirdetéskor											
	1-1		1-3		1-6		1-12		1-24		1-52	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
16/16 lap	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
8/16 „	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
4/16 „	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
2/16 „	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
1/16 „	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

TARTALOM:

Deák Ferencz halála. — A faiskolai fiatal csemeték fölneveléséről. — Utmutatás a mezőség kopárainak befásítására. — Egyveleg. — Hirdetések. — Piaci árak.